

UDK: 2-277.2
Pregledni rad
Pripremljeno: Travanj, 2022.

AUTORITET SVETOG PISMA

Peter M. van Bemmelen

Peter M. van Bemmelen je profesor emeritus sustavne teologije na Teološkom fakultetu sveučilišta Andrews. Prethodno je radio kao adventistički pastor u Nizozemskoj i profesor sustavne teologije u Newbold Collegu u Engleskoj. Autor je brojnih znanstvenih članaka a njegovo najznačajnije djelo je *Seventh-Day Adventists and the Lord's supper*.

SAŽETAK

Autoritet Svetog pisma

Autoritet Biblije kao Riječi Božje tijekom posljednjih nekoliko desetljeća bilo je glavno pitanje u kršćanstvu, kao i u Crkvi adventista sedmog dana. Treba li Biblija biti konačni autoritet u svim pitanjima vjerovanja i načina života, ili bi se znanstvenim i sociokulturnim silama trebalo dopustiti da utječu na ono što dopuštamo da Biblija znači? Kao i u drugim kršćanskim Crkvama koje imaju visoko mišljenje o Svetom pismu, povijesni su biblijski stavovi napadnuti i u Crkvi adventista sedmog dana: neki ih potpuno odbacuju ili ih modificiraju gotovo do neprepoznatljivosti. Ovaj se članak bavi prirodom i dokazima autoriteta Boga i Biblije te posljedicama koje oni imaju na biblijsku hermeneutiku.

Ključne riječi: autoritet Svetog pisma, sola Scriptura, cjelovitost Svetog Pisma, dostatnost Svetog Pisma, biblijska hermeneutika;

1. Autoritet Isusa Krista i autoritet Svetog pisma

Židovi su više od tri tisuće godina prihvaćali Mojsijeve i proročke spise kao Sveto pismo, a kršćani su uz njih prihvatili Evanđelja i druge knjige Novog zavjeta kao jednako dostojne

ovog istog svetog naziva. Sveto pismo je pisana Božja riječ. Apostol Pavao je, pišući židovskim i poganskim kršćanima u Rimu, postavio pitanje: „Kakva je dakle prednost Židova? Ili: kakva je korist od obrezanja?“ Njegov je odgovor: „Velika u svakom pogledu. Na prvome mjestu: njima su povjerena Božja proročanstva.“ (Rimljanima 3,1-2). Sveto pismo je proročanstvo Božje. Bilo je to uvjerenje apostola Pavla, kao i vjerovanje mnogobrojnih Židova i kršćana stoljećima; to uvjerenje vrijedi i danas.

Sveto pismo kao autoritet

Izrazi „Sveti spisi“, „Sveto pismo“ ili, jednostavno, „Pismo“ pojavljuju se u Novom zavjetu više od pedeset puta. Hebrejski spisi, koje su kršćani obično nazivali Starim zavjetom, bili su dobro definirana zbirka knjiga koja se sastojala od triju glavnih dijelova: Zakoni, Proroci i Spisi (Luka 24,44). Pažljivo proučavanje načina na koji je Isus upotrijebio izraze „Sveto pismo“, „Pismo“, „pisano je“, i slične izraze, jasno pokazuje da je On Hebrejskim spisima pripisao konačan i neupitan autoritet.¹

Za njega je Sveto pismo bilo Božja riječ koja se ne može uništiti (Ivan 10,35). Odbacio je davolske kušnje odlučnim „pisano je“ (Matej 4,4.7.10). Često se pozivao na Sveto pismo koje je pretkazalo njegovu mesijansku službu (Luka 4,17-21; Ivan 5,39-47), a nakon svog uskrnuća svojim je učenicima iz cijelog Svetog pisma objasnio sve što se na njega odnosi (Luka 24,27). Unatoč upornim poricanjima nekih modernih znanstvenika, ne postoji ozbiljna sumnja u to da dokazi predstavljeni u četirima Evanđeljima opravdavaju zaključak Johna Wenhama da je „Stari zavjet za Krista bio istinit, autoritativan, nadahnut. Bog je Starog zavjeta za njega bio živi Bog, a starozavjetno učenje bilo je učenje Boga živoga. Za Njega je ono što je Pismo reklo bilo ono što je rekao Bog.“²

Isus kao autoritet

Evanđelja bilježe da je Isus Krist za sebe tvrdio da ima božanski autoritet. Mogao je reći: „Jer kao što Otac ima život u sebi, tako je i Sinu dao da ima život u sebi. Dao mu je i vlast da sudi, jer je Sin Čovječji“ (Ivan 5,26-27); „Dana mi je sva vlast, nebeska i zemaljska“ (Matej 28,18).

Riječ *autoritet* prijevod je grčke riječi *exousia*, koja ima prilično širok raspon značenja, poput: sloboda izbora, pravo na djelovanje ili odlučivanje, sposobnost da se nešto učini, autoritet, moć koju vladari imaju na temelju svoje službe, a čak označava i apsolutnu moć. U ranije navedenim tekstovima Isus se hrabro poziva na svoj apsolutni autoritet vječnog Božjeg Sina, koji u svom utjelovljenju također postaje Sin Čovječji, Sin Davidov, Mesija. S obzirom na njegove tvrdnje o vrhovnom autoritetu, značajno je da je Isus i dalje usmjeravao umove svih, i sljedbenika i neprijatelja, na Sveto pismo kao na Riječ Božju. Tu su trebale biti potvrđene njegove mesijanske tvrdnje, riješena pitanja nauka i života, a po

1 Vidi Wenham, John. 1994. *Christ and the Bible*, 3. izdanje. Baker Books. Grand.Rapids, MI. Str.16-44.

2 Ibid, str. 17.

njemu će se i svemu suditi (Ivan 5,39-46; Luka 16,29-31; Matej 22,29-32; Luka 24,44-47). On nije došao da ukine Sveto pismo, nego da ga ispuni te time potvrdi njegov autoritet (Matej 5,17-19).

Neki bi mogli prigovoriti da je to kružni argument: da se autoritet Svetoga pisma izvodi iz vrhovnog Kristovog autoriteta, dok se istodobno oslanja na dokaze izvedene iz Svetog pisma. Očigledna je činjenica da se božanski autoritet može potvrditi samo Božjim svjedočanstvom, Njegovom vlastitom Riječju. Kao što se sam Bog zakleo Abrahamu kad je dao obećanje, „budući da se nije mogao zakleti nikim većim“ (Hebrejima 6,13), isto tako i Bog svjedoči o autoritetu svoje Riječi svojim vlastitim svjedočanstvom, jer nema višeg izvora od samoga Boga. Duh Sveti, sam Bog, jest taj koji je proroke i apostole potaknuo na pisanje Svetog pisma kako bi svjedočilo o Kristu (2. Petrova 1,19-21; 1. Petrova 1,10-12; Ivan 16,13-15), a Krist je taj o kojemu svjedoči Duhom dano Sveto pismo, taj koji stavlja pečat svog božanskog autoriteta na Sveto pismo što ga je nadahnuo Bog.

Narav Božjeg i biblijskog autoriteta

Budući da nam Sveto pismo dolazi kao Božje proročanstvo, ono govori božanskim autoritetom. Ali što to znači? Autoritet se u ovom svijetu općenito temelji na položaju, funkciji, bogatstvu, moći, obrazovanju, ljepoti, određenim vještinama ili nekoj drugoj osobini koja izdvaja neku osobu ili grupu. Vjerske tradicije i običaji često imaju značajan autoritet sličan autoritativnom položaju tradicija starješina, ili očeva, koje su postojale među Židovima u Isusovo i apostolsko vrijeme (Matej 15,2; Galaćanima 1,14). Međutim, svi oblici ljudskog autoriteta izvedeni su iz ovoga, i u ovom su svijetu privremeni. Nasuprot tome, Božji je autoritet prvotan i vječan, jer je On jedini postojan (Izlazak 3,14) i vječan (Psalam 90,2). Budući da je On Stvoritelj, Božji je autoritet vrhovni autoritet nad svim Njegovim stvorenjima, a sav autoritet stvorenja podređen je autoritetu Stvoritelja.

Iako je autoritet Božji vječan i vrhovni, on se po karakteru veoma razlikuje od onoga što se općenito shvaća kao autoritet u ljudskoj praksi. Isus je svojim učenicima objasnio ovu razliku usred njihove rasprave o tome koga treba smatrati najvećim. Rekao je: „Kraljevi naroda gospodare nad njima, i oni koji vrše vlast nad njima hoće da se zovu dobrotvori. A vi ne tako! Naprotiv, tko je najveći među vama, neka bude kao najmanji, a starješina kao poslužnik.“ (Luka 22,25-26). Zatim je, govoreći o sebi, koga su prepoznali kao Gospodina, rekao: „A ja sam među vama kao poslužnik.“ (27. redak). Božanski je autoritet ukorijenjen u ljubavi i provodi se služenjem i samoodricanjem.

Božanski autoritet ne počiva prvenstveno na vrhovnoj sili ili savršenom znanju, iako su i jedno i drugo božanski atributi. Ovdje je prisutan oštar kontrast između božanske vlasti utemeljene na ljubavi i ljudske vladavine utemeljene na načelima sile i samouzdanja.

Na Pilatovo pitanje je li On kralj Židova, Isus je odgovorio: „Moje kraljevstvo ne pripada ovom svijetu. Kad bi moje kraljevstvo pripadalo ovom svijetu, moji bi se dvorani borili da ne budem predan Židovima. Ali moje kraljevstvo nije odavde.“ (Ivan 18,36). Kad je Pilat ponovno upitao: „Jesi li ti onda kralj?“, Isus je jasno dao znati da je njegov autoritet – Njegovo

kraljevstvo – definirano istinom. On odgovori: „Dobro veliš [...] ja sam kralj. Ja sam se zato rodio i zato došao na svijet da svjedočim za istinu. Svatko tko je prijatelj istine sluša moj glas.“ (Ivan 18,37).

Kao što se Kristov autoritet temelji prvenstveno na božanskoj ljubavi i definira istinom, tako nam i Sveto pismo govori tim istim autoritetom. Odavno se prepoznalo da postoji duboka paralela između Krista, Riječi koja je postala tijelom, i Svetoga pisma, Riječi Božje, izražene ljudskim jezikom. Riječi proroka i apostola nisu samo ljudske riječi već Riječ Božja u ljudskom obliku. Pavao je zahvaljivao Bogu što su kršćanski vjernici u Solunu primili riječ Božju koju su čuli od njega „ne kao riječ ljudsku, nego – kao što uistinu jest – riječ Božju“ (1. Solunjanima 2,13). Kristov je Duh taj koji nam govori riječima proroka i apostola (1. Petrova 1,10-12). Ellen G. White skreće pozornost na ovu paralelu između Krista i Biblije:

Jedinstvo božanskog i ljudskog, očitovano u Kristu, postoji i u Bibliji. Sve su otkrivene istine „dane Božjim nadahnućem“; no one su izražene ljudskim riječima i prilagođene su ljudskim potrebama. Tako se za Božju Knjigu, kao i za Krista, može reći da je „Riječ tijelom postala i nastanila se među nama“. Ta činjenica, koja je daleko od toga da bude argument protiv Biblije, trebala bi ojačati vjeru u nju kao u Riječ Božju. (5T 747).

Ta se paralela često izražavala pojmom obličja slugе, odnoseći se i na Krista i na Bibliju. Bernard Ramm primjećuje: „I božanski Spasitelj i božansko Pismo imaju *obličje slugе*, iako oboje u sebi sadrže božansku slavu.“³ Unatoč tome što postoje ograničenja za ovu paralelu, prikladno je na Sveto pismo primijeniti ono što je rečeno za Isusove riječi: „Nikada čovjek nije govorio kao ovaj Čovjek!“ (Ivan 7,46), kao i: „jer ih je učio kao onaj koji ima vlast“ (Matej 7,29). Premda Krist „sama sebe obezvrijedi uzевši obličje slugе i postavši sličan ljudima“ (Filipljanima 2,7 VAB), ipak je govorio božanskim autoritetom. Isto tako, dok je Sveto pismo dano na slabom i nesavršenom ljudskom jeziku⁴, ipak „svaka je riječ Božja prokušana“ (Izreke 30,5), „istina je“ (Ivan 17,17), „živa je i djelotvorna“ (Hebrejima 4,12), „ne može se uništiti“ (Ivan 10,35), i „ostaje dovijeka“ (Izaija 40,8).

2. Biblijski dokazi koji potvrđuju vrhovni autoritet Svetog pisma kao Riječi Božje

Sveto pismo dolazi nam kao Riječ Božja. Obraća nam se božanskim autoritetom, autoritetom jedinog pravog Boga. Riječi molitve Šema Izrael: „Čuj, Izraele! Jahve je Bog naš, Jahve je jedan!“ (Ponovljeni zakon 6,4), izražavaju jedinstvenost Jahve, Boga Izraelova. Cijelo Sveto pismo, i Stari i Novi zavjet, priznaje samo jednoga Boga. Njegov je autoritet najviši, iznad svih drugih autoriteta. Iako se Njegov autoritet temelji na ljubavi, on ne tolerira suparnike.

3 Ramm, Bernard. 1961. *Special Revelation and the Word of God*. Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, MI. Str. 34.

4 Ellen G. White iznosi sljedeću usporedbu: „Biblija nam nije dana na nekom uzvišenom nadljudskom jeziku. Kako bi došao do čovjeka tamo gdje on jest, Isus je na sebe uzeo ljudskost. Biblija se mora dati na ljudskom jeziku. Sve što je ljudsko nesavršeno je.“ (ISM 20).

On je Stvoritelj neba i zemlje, i nijedno drugo biće ne može polagati pravo na isti prerogativ (Izaija 40,25-28; 45,18). On je također jedini koji može spasiti (Izaija 43,10-12).

Isto tako, iako Božje riječi u Svetom pismu dopiru do nas *u obliku sluge*, one ipak govore vrhovnim autoritetom. Bog je preko Mojsija svom narodu jasno dao znati da se riječima i zapovijedima što ih je dao preko svog sluge ništa ne smije dodati, i da se ništa ne smije oduzeti (Ponovljeni zakon 4,2; 12,32). Načelo da se Riječi Božjoj ne smije ništa dodati niti oduzeti ponovili su i drugi nadahnuti pisci. U Izrekama 30,6 čitamo: „Ne dodaj ništa njegovim riječima, da te ne prekori i ne smatra lažljivim.“ Još snažnije upozorenje nalazi se u Otkrivenju 22,18-19. Neki tvrde da se ova upozorenja odnose samo na određene dijelove Svetog pisma, međutim očito je da Sveto pismo tvrdi da se nikakve proročke objave, predaje ili spisi ne smiju prihvatiti kao nositelji božanskog autoriteta, osim onih koji su nam došli preko božanski ovlaštenih proroka i apostola.

Mojsije je upozorio na lažne proroke. Njihove su riječi, čak i ako su izgovorene u ime Gospodnje, trebale biti odbačene kao drske (Ponovljeni zakon 13,1-5; 18,20-22). S druge strane, odbacivanje riječi pravih Gospodinovih proroka bilo je jednako odbacivanju Božjeg autoriteta, što bi u konačnici donosilo fatalne posljedice (Ponovljeni zakon 18,15-19). Povijest Izraela u velikoj mjeri pokazuje da je prihvaćanje ili odbacivanje Riječi Božje, dane preko Njegovih odabranih glasnika, odredilo sudbinu pojedinaca i naroda (2. Ljetopisa 36,15-16; Nehemija 9,26-31). Samo objave dane preko Mojsija te riječi Božjih pravih glasnika trebalo je primiti kao Riječ Gospodnju. Izaija je sažeto iznio ovo načelo isključivog autoriteta Riječi Božje: „Uza Zakon! Uza svjedočanstvo! Tko ne rekne tako, zoru neće dočekati.“ (Izaija 8,20).

Vidjeli smo kako u Novom zavjetu načelo jedinstvenog autoriteta Svetoga pisma dobiva svoju potvrdu u Isusovoj službi i učenjima. On je strogo upozorio na lažne proroke i lažne mesije, koji će za svoje poruke tvrditi da imaju božanski autoritet, a pritom odvrćati od Riječi Božje (Matej 7,15-23; 24,5; 11,24). Također je osudio tradicije koje se nadređuju Svetom pismu, skupa s njihovim učinkom poništavanja vrhovnog autoriteta Svetoga pisma (Matej 15,1-9; Marko 7,1-13). Apostoli su izdali slična upozorenja protiv lažnih učitelja, lažnih proroka, lažnih apostola i njihovih učenja (Djela apostolska 20,29-30; 2. Timoteju 4,3-4; 2. Petrova 2,1; 1. Ivanova 4,1). Svako uzdizanje ljudskih zapovijedi ili crkvenih tradicija iznad učenja Svetog pisma potkopava vrhovni autoritet Riječi Božje.

3. Protestantski reformatori i biblijski autoritet

Najviši autoritet Svetoga pisma, koji podržavaju Gospodin i Njegovi apostoli, bio je izložen izazovima u narednim stoljećima. Podigli su se brojni heretici koji su izvrtali Božju riječ i unosili lažna učenja. Pri ophođenju s tim neistomišljenicima, kao odgovor na njihovo djelovanje stavljen je prevelik naglasak na crkveni autoritet, što je tradiciji dopustilo da postupno zasjeni autoritet Svetog pisma. Iako su crkveni oci ranih stoljeća često potvrđivali autoritet Svetog pisma, on se i dalje smanjivao pred sve većim utjecajem crkvenih sabora te još više pred tvrdnjama biskupa o vlastitom autoritetu, pogotovo u Rimu. Autoritet Svetoga

pisma također je bio razvodnjen alegorijskim tumačenjima, skolastičkom filozofijom i dodatkom apokrifa u starozavjetni kanon.

Iako su već i preteče protestantskih reformatora, poput Johna Wycliffea (oko 1329.-1384.), pozivali na Sveto pismo kao jedini standard vjere i doktrine, ipak je Martin Luther (1483.-1546.), augustinski redovnik i profesor biblijske teologije na Sveučilištu u Wittenbergu, bio taj koji je jasno objavio jedini i vrhovni autoritet Biblije. Kad je na vrata dvorske crkve u Wittenbergu zakucao svojih poznatih Devedeset i pet teza protiv oprostajnica, još uvijek nije bio prepoznao sukob između autoriteta Crkve i autoriteta Svetog pisma, koji se nazirao u njegovim učenjima. Dvije godine kasnije, u raspravi s Johannom Eckom (1486.-1542.), Luther se pozivao na autoritet Svetog pisma kao na vrhovni autoritet iznad autoriteta crkvenih sabora i papinskih dekreta.⁵ Kad je papinskom bulom u lipnju 1520. osuđeno četrdeset i jedno Lutherovo učenje, a on optužen da je odbacio sve svete crkvene učitelje, napisao je opširnu obranu svog stava:

Samo je Sveto pismo pravi gospodar i upravitelj svih spisa i doktrina na zemlji [autorov naglasak]. Ako to nije dopušteno, čemu služi Sveto pismo? Što ga više odbacujemo, to se više zadovoljavamo ljudskim knjigama i ljudskim učiteljima.⁶

Ovaj naglasak na načelu "samo pomoću Svetog pisma" (*sola Scriptura*) Luther je zadržao do kraja svog života. Pojavljujući se pred carom Karlom V. na Wormskom Saboru, Luther je rekao: „Moja je savjest podčinjena Riječi Božjoj.“⁷ Za Luthera je autoritet Svetoga pisma bio utemeljen na uvjerenju da samo ono naviješta pravo Kristovo evanđelje i da su to riječi Duha Svetoga. Neprestano se pozivao samo na Sveto pismo kao jedini autoritet za vjeru i doktrinu.⁸ Ovo je načelo postalo utjelovljeno u konačnoj izjavi luteranske vjere, u *Formuli sloge*:

Vjerujemo, poučavamo i ispovijedamo da su proročki i apostolski spisi Staroga i Novog zavjeta jedino pravilo i norma prema kojoj se sve doktrine i učitelji moraju vrednovati i suditi, kao što je zapisano u Psalmu 119,105: „Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka i svjetlo mojoj stazi.“⁹

Luther je, kao i drugi protestantski reformatori, bio itekako svjestan da pitanje isključivog

5 Harold Grimm u uvodu svog prijevoda Lutherove "Rasprave i obrane brata Martina Luthera protiv optužbi dr. Johanna Ecka" primjećuje da je "Leipziška rasprava od velikog značaja za Lutherov razvoj kao reformatora, jer je tom prilikom javno, u nepogrešivim terminima, iznio svoju evanđeosku koncepciju Crkve i pokazao da je, u konačnici, njegov jedini autoritet po pitanju vjere bila Riječ Božja. Stoga je mogao bez rezerve utvrditi da ne samo papinstvo nego i crkveni sabori mogu pogriješiti." Grimm, J. Harold, ur. 1957. *Lutherova djela* (u daljnjem tekstu LW), 55 svezaka. Fortress Press. Philadelphia. 31:311.

6 Ibid, 32:11-12.

7 Tekst poznatog Lutherova konačnog odgovora pred Carskim Saborom u Wormsu može se naći u LW, 21:112-113.

8 Ovo je očito iz njegovih dvaju spisa nastalih tijekom desetomjesečnog izgnanstva u dvorcu Wartburg: „Protiv Latomusa“, LW, 32:133-260, i jedne od njegovih propovijedi u takozvanoj „crkvenoj postili“ pod naslovom „Evanđelje za blagdan Bogojavljenja, Matej 2[:1-12]“, LW 52:159-286, pogotovo na stranicama 171-183.

9 Tappert, G. Theodore, prev. i ur. 1959. *The Book of Concord: The Confessions of the Evangelical Lutheran Church*. Fortress Press. Philadelphia. Str. 464.

autoriteta Svetog pisma uključuje i druga pitanja, kao što je tumačenje Svetog pisma, jasnoća ili razumljivost Svetog pisma, kao i dostatnost, ili savršenstvo, Svetoga pisma. Rimokatolička Crkva tvrdila je da je vjernicima potrebna Crkva kako bi im pružila ispravno tumačenje Svetog pisma, jer je mnogo toga u svetim knjigama nejasno. Vjernici su se stoga trebali pridržavati tumačenja Katoličke Crkve. Nasuprot tome, reformatori su podržavali jasnoću ili razumljivost Svetog pisma. U kolovozu 1522. godine, Ulrich Zwingli (1484.-1531.), švicarski reformator u Zürichu, iznio je propovijed koja je sljedećeg mjeseca objavljena pod naslovom „O jasnoći i pouzdanosti Riječi Božje“¹⁰, u kojoj je, uz pomoć mnogih primjera iz Starog i Novog zavjeta, ilustrirao pouzdanost i jasnoću Svetog pisma. Nakon što je odgovorio na niz prigovora, u zaključku je propovijedi rekao: „Jer Božja riječ je sigurna i nikada neće iznevjeriti. Jasna je i nikada nas neće ostaviti u tami. Ona poučava svoju istinu. Ona se pojavljuje i osvjetljava čovječju dušu punim spasenjem i milošću.“¹¹

I Luther i Zwingli smatrali su da Sveto pismo svoj autoritet i svoju moć preobrazbe može ostvariti samo pomoću djelovanja i prosvjetljenja Duha Svetoga. John Calvin (1509.-1564.) posebno je istaknuo uvjerenje da je autoritet Svetog pisma uspostavljen u srcu vjernika, ne odlukom Crkve, nego pomoću unutarnjeg svjedočanstva Duha Svetoga. Tvrdnju „da Sveto pismo ima samo onoliko težinu kolika mu je dopuštena pristankom Crkve“, smatrao je „najopasnijom pogreškom“. Istaknuo je da je kršćanska Crkva „utemeljena na spisima proroka i propovijedanju apostola“, pa je stoga Sveto pismo „sigurno moralo prethoditi Crkvi“.¹² „Neka ova tvrdnja stoji“, napisao je Calvin, „da se oni koje je Duh Sveti iznutra poučavao istinski oslanjaju na Sveto pismo, i da Pismo doista potvrđuje samo sebe.“ Posljedično, „sigurnost koju u njega imamo postiže se svjedočanstvom Duha“.¹³ Calvin je iznio mnoge dokaze za utvrđivanje božanskog podrijetla i autoriteta Svetog pisma, kao što je veličanstvenost njegovog sadržaja, njegova istinitost, ispunjenje proročkih predviđanja, njegova čudesna očuvanost, jednostavnost i, kroz sva vremena dosljedno crkveno svjedočanstvo o njegovu božanstvu. No, on upozorava:

... sami po sebi, ovi [razlozi ili dokazi] nisu dovoljno jaki da omoguće čvrstu vjeru, sve dok naš Nebeski Otac, otkrivajući u njemu svoje veličanstvo, ne uzdigne poštovanje prema Svetom pismu izvan područja kontroverzi. Stoga će Sveto pismo u konačnici biti dovoljno za spasonosnu spoznaju Boga samo onda kad je njegova pouzdanost utemeljena na unutarnjem uvjeravanju Duha Svetoga.¹⁴

4. Opseg i dostatnost autoriteta Svetog pisma

Ističući načelo *sola Scriptura* reformatori su srušili crkveni monopol Rimokatoličke Crkve u pogledu na autoritet i tumačenje Svetog pisma. Jasno, povijesno i gramatičko značenje

10 Engleski prijevod ove propovijedi može se naći u *Zwingli and Bullinger*, prev. i ur. Bromiley, G. W. 1953. Sv. 24. u Library of Christian Classics (LCC). Westminster Press. Philadelphia. Str. 49-95.

11 LCC 24:93.

12 Calvin, John. 1960. *Institutes of the Christian Religion*, 1:7:1, ur. McNeill, T. John. Prev. Battles, Ford Lewis. LCC, sv. 20. Westminster Press. Philadelphia. Str. 75-76.

13 Ibid, str. 80.

14 Ibid, str. 92.

Biblije više nije bilo umanjivano alegorijskim tumačenjem. Prestale su patrističke tradicije. Skolastičkoj filozofiji, koncilskoj ili papinskoj vlasti više nije bilo dopušteno nadvisiti biblijski autoritet. Apokrifi se više nisu dodavali kanonskim spisima kao spisi koji imaju isto božansko pomazanje i autoritet.

Reformatori nisu predvidjeli razvoj događaja u narednim stoljećima koji će potkopati pouzdanje i vjeru u istinitost i autoritet Svetog pisma. Predosjećaj ovog procesa počiva u Isusovom pitanju za pamćenje: „Ali, hoće li Sin Čovječji, kada dođe, naći pouzdanja na zemlji?“ (Luka 18,8). Kritika Svetog pisma na bezbroj načina dovodi u pitanje vjeru u božansko podrijetlo i autoritet Biblije. Geoffrey Bromiley primjećuje:

Moderno razdoblje donijelo je nove prijetnje biblijskom autoritetu. S jedne strane, liberalni znanstvenici bavili su se književnim i povijesnim istraživanjima koja su u pitanje dovodila tradicionalno autorstvo, činjeničnu pouzdanost, koja su odbacivala ili preoblikovala božansko nadahnuće i promicala relativizam koji je destruktivan za doktrinarne i etičke apsolute. S druge strane, rimokatolicizam je prihvatio doktrinu o papinskoj nepogrešivosti koja je, uz koncept dogmatskog razvoja, dopuštala slabljenje biblijskog autoriteta dodavanjem ili proširivanjem.¹⁵

Konkretno, moderna biblijska kritika u svojim bezbrojnim oblicima navela je čak i mnoge iskrene kršćanske vjernike na ograničavanje autoriteta Svetog pisma, svodeći ga na neke temeljne elemente kršćanske vjere i morala. Sve što Sveto pismo ima reći o pitanjima povijesne ili znanstvene naravi, podvrgnuto je kriterijima stroge povijesne kritike i naturalističke filozofije znanosti koja *a priori* isključuje nadnaravnu uzročnost u području prirode i u tijeku povijesti. Takvi pristupi općenito imaju tendenciju zanemarivanja, iskrivljavanja ili poricanja izričitih tvrdnji biblijskih pisaca u pogledu na božansko podrijetlo, autoritet i istinitost njihovih spisa.

Drugi je važan element u modernoj raspravi o biblijskom autoritetu pitanje opsega ili svrhe Svetog pisma. Primarna svrha Svetoga pisma je da nas učini „mudrima za spasenje po vjeri u Krista Isusa“, prema Pavlovim riječima (2. Timoteju 3,15), ili, kako je apostol Ivan govorio, „[ovo je napisano] da trajno vjerujete da je Isus Mesija, Sin Božji, te da vjerujući imate život po njemu“. (Ivan 20,31). Sam Krist je, govoreći o starozavjetnim spisima, kritizirao tadašnje židovske vjerske vođe zbog njihovog tragičnog neuspjeha u razumijevanju njihove prvenstvene svrhe, rekavši: „Vi istražujete Pisma u kojima mislite da ima život vječni. I upravo ona svjedoče za me. Ali vi nećete da dođete k meni da primite život.“ (Ivan 5,39-40).

Pitanje u raspravi o opsegu autoriteta Biblije nije pitanje o svrsi Svetog pisma. Umjesto toga, primarno je pitanje proteže li se autoritet Svetog pisma na cjelokupni sadržaj Biblije. Za kršćane dvadeset i prvog stoljeća u pitanju nije samo načelo *sola Scriptura* nego i njegovo korelirano načelo *tota Scriptura*. Pitanje nije samo dodajemo li autoritet Božjoj Riječi nego i oduzimamo li joj autoritet. U srcima i umovima mnogih kršćana kritika Biblije smanjila je autoritet Svetog pisma na sam minimum, ili ga potpuno poništila. Ellen G. White se na ovo pitanje osvrnula u odnosu na pastore:

15 Bromiley, W. Geoffrey. *Scripture, Authority of. International Standard Bible Encyclopedia*. rev. izd., 4 sveska. 1979-1988. Wm. B. Eerdmans. Grand Rapids, MI. 4:363.

Mnogi koji se smatraju propovjednicima Evandjelja ne prihvaćaju *cijelu Bibliju* kao nadahnutu riječ. Jedan mudar čovjek odbija jedan dio; drugi ispituje drugi dio. Oni su postavili svoj sud iznad Riječi, a Sveto pismo koje podučavaju počiva na njihovom vlastitom autoritetu. Njegova božanska autentičnost uništena je. (COL 39, autoričin naglasak).

Načelo je da se cijelo Sveto pismo treba prihvatiti kao Riječ Božja koja govori s božanskim autoritetom. Biblijski pisci to izražavaju na mnogo načina. Mojsije je to uključio u svoje posljednje obraćanje izraelskom narodu: „Što je sakriveno, pripada Jahvi, Bogu našem, a objava nama i sinovima našim zauvijek, da vršimo sve riječi ovoga Zakona.“ (Ponovljeni zakon 29,28). Njegova je ranija opomena da „čovjek živi o svemu što izlazi iz usta Jahvinih“ (Ponovljeni zakon 8,3).

Isti naglasak na vjeri i poslušnosti svim riječima koje dolaze od Boga ponavlja se i u Novom zavjetu. Isus ih navodi u odgovoru na kušnju da se od gladi izbavi pomoću čuda božanske moći. On je ponovio Mojsijeve riječi da će čovječanstvo živjeti „o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božjih“ (Matej 4,4). Narativi iz Evandjelja dokazuju da je Isus imao neusporedivo znanje i razumijevanje Pisma te da je prihvaćao cijelo Pismo kao autoritativnu Božju riječ. Nakon uskrsnuća nježno je prekorio dvojicu svojih učenika zbog oklijevanja da vjeruju u „sve što su proroci govorili“ (Luka 24,25).

Apostoli su također pokazivali istu vjeru u cijelo Sveto pismo kao u Božju riječ. Pavao je pred rimskim namjesnikom Feliksom priznao: „Ja slijedim Put koji oni nazivlju sljedbom i tako služim Bogu otaca svojih vjerujući u sve što stoji pisano u Zakonu i Prorocima.“ (Djela apostolska 24,14). Starješinama crkve u Efezu posvjedočio je: „Nisam ništa propustio da vam u potpunosti saopćim Božji naum.“ (Djela apostolska 20,27). Kasnije, u svojoj Poslanici Efežanima, podsjetio je cijelu crkvu da su izgrađeni „na pravom temelju – na apostolima i prorocima, a zaglavni je kamen sam Krist Isus“ (Efežanima 2,20). U svom drugom pismu napisanom iz Rima, poslanom neposredno prije svoje mučeničke smrti, Petar je pozvao vjernike „da se [sjećaju] proročanstava koja su navijestili sveti proroci i zapovijedi Gospodnje i Spasiteljeve, koju su saopćili [njihovi] apostoli“ (2. Petrova 3,2). Pavao je u svojoj posljednjoj poslanici Timoteju ponovno potvrdio načelo *tota Scriptura* na jasan i sažet način: „Svako je pismo od Boga nadahnuo i korisno za pouku, za karanje, za popravljanje i odgajanje u pravednosti.“ (2. Timoteju 3,16).

Iako je nedvojbeno točno da je primarno središte načela *tota Scriptura* autoritet Svetog pisma u duhovnom području, ne možemo ga proizvoljno ograničiti isključivanjem bilo kojeg područja ljudskog znanja, poput povijesti ili prirodnih znanosti. U pronicljivom istraživanju o dostatnosti Svetog pisma, Noel Weeks postavlja ključna pitanja, kao što su: „Je li Biblija ograničila svoj autoritet nametnutom usredotočenošću na spasenje? Je li nevažna za druge glavne teme ili područja života? ... Ograničava li Biblija izričito raspon vlastitog autoriteta?“¹⁶ Njegov jasan odgovor na ova pitanja jest da u Svetom pismu nema takvih ograničenja. On tvrdi da se Sveto pismo ne usredotočuje samo na Krista kao

16 Weeks, Noel. 1988. *The Sufficiency of Scripture*. Banner of Truth Trust. Edinburgh. Str. 85.

Otkupitelja nego i na Krista kao Stvoritelja i kao Gospodara stvaranja i cijele povijesti svijeta. Stoga nijedno područje znanja nije isključeno iz autoriteta Krista i Njegove Riječi, Svetog pisma.

Budući da Biblija nije udžbenik prirodnih znanosti ili povijesti, neki tvrde da se ona ne bi trebala smatrati mjerodavnom na tim područjima znanja. Iako je ova tvrdnja istinita u tehničkom smislu, ona postaje frontalni napad na autoritet Biblije ako se istinitost njezina jasnog zapisa o stvaranju i njezinih povijesnih narativa odbaci ili reinterpretera u skladu sa znanstvenim teorijama ili povijesnim istraživanjima. Ni Isus, ni bilo koji od nadahnutih proroka i apostola nikada nisu doveli u pitanje povijesnu istinu zapisa o stvaranju, ili bilo kojeg drugog dijela Svetog pisma. Naprotiv, oni su potvrdili istinitost i božanski autoritet svih njih.

Reformatori su podržavali načelo dostatnosti Svetog pisma, prvenstveno, iako ne isključivo, u odnosu na nauk o spasenju koji se usredotočuje na osobu Krista kao Otkupitelja. No, to isto načelo mora se podržati i u odnosu na nauk o stvaranju, koji se usredotočuje na osobu Krista kao Stvoritelja. Sveto pismo ne obavještava nas samo o tome da je Bog po Kristu stvorio ovaj svijet nego i kako je to ostvareno. Dvostruka načela *sola Scriptura* i *tota Scriptura* primjenjuju se jednako na podrijetlo ovoga svijeta i ljudskog roda, kao i na njihovo otkupljenje i njihovu konačnu obnovu.

Primjena načela *sola Scriptura* na doktrinu stvaranja naglašena je u spisima Ellen G. White. Napisala je: „Samo Božja riječ nam daje autentičan izvještaj o stvaranju našeg svijeta.“ (FE 536). Načelo *tota Scriptura* ona primjenjuje na Krista kao Stvoritelja i Otkupitelja ovim specifičnim riječima: „Cijela Biblija je otkrivenje; jer sva objava ljudima dolazi kroz Krista i sva u Njemu nalazi svoje središte. Bog nam je govorio po svom Sinu, čiji smo postali stvaranjem i otkupljenjem.“ (7BC 953).

Ellen G. White bila je duboko zabrinuta što su mnogi kršćani pod utjecajem znanstvenih teorija odbacili biblijski izvještaj o šestodnevnom stvaranju u njegovom jednostavnom, doslovnom smislu. Ona je to smatrala zamjenom autoriteta ljudskog rasuđivanja „nasuprot jasnim činjenicama Svetog pisma“ (PP 113). Primijetila je da Bog ljudima nikada nije otkrio točan proces kojim je izvršio djelo stvaranja. Dakle, „ljudska znanost ne može istraživati tajne Svevišnjega“ (PP 113). S obzirom na to, kategorički je izjavila: „Trebalo bi postojati ustaljeno vjerovanje u božanski autoritet Božje Svete riječi. Biblija se ne smije iskušavati ljudskim idejama o znanosti.“ (PP 114).

5. Božanski autoritet, ljudski odgovor i biblijska hermeneutika

Iako je Božji autoritet vrhovni, Bog ne vrši pritisak na volju svojih moralnih stvorenja. Ljudima stvorenim na Božju sliku darovana je moć izbora. Bog poštuje tu moć, čak i u palim ljudskim bićima. Božanski autoritet, utemeljen na ljubavi i istini, u nama izaziva odgovor vjere, povjerenja, poslušnosti i ljubavi. Međutim, ako odlučimo odbaciti Njegov autoritet, odvajamo se od Onoga koji je izvor našeg postojanja. Mojsije je ovu osnovnu istinu izrazio sljedećim riječima:

Uzimam danas za svjedoke protiv vas nebo i zemlju da pred vas stavlja: život i smrt, blagoslov i prokletstvo. Život, dakle, biraj, ljubeći Jahvu, Boga svoga, slušajući njegov glas, prijanjajući uz njega, da živiš ti i tvoje potomstvo. Ta on je život tvoj, tvoj dugi vijek. (Ponovljeni zakon 30,19-20).

Isus je primijenio ovu istu istinu na svoje vlastito učenje. Tko god čuje Njegove riječi i izvršava ih, mudar je čovjek koji gradi svoju kuću na stijeni, a ta kuća odolijeva olujnom vjetru i poplavi. Onoga koji odbacuje Njegove riječi uspoređuje s ludim čovjekom koji gradi svoju kuću na pijesku, a vjetar i poplava odnose tu kuću (Matej 7,24-27). Prihvatanje Božjeg autoriteta, kako je izražen u Njegovoj riječi, vodi u život, u vječni život. Odbacivanje autoriteta Njegove riječi, bilo izgovorene ili napisane, vodi u vječnu smrt (Psalam 1,1-6; Izreke 8,32-36; Otkrivenje 22,18-19).

Bog ne može, i nikada neće, poništiti ili predati svoj božanski autoritet. Isto vrijedi i za vrhovni autoritet Svetoga pisma, jer je ono Riječ Božja. Ljudski primarni odgovor na taj autoritet trebao bi biti odgovor vjere, koji rezultira voljnom poslušnošću. Božja riječ obraća se ljudima u njihovoj sveukupnosti: umu, srcu i duši (Matej 22,37). Gospodin nas kroz svoju Riječ poziva *da se pravdamo* (Izaija 1,18). On nas također potiče da mu damo svoja srca (Izreke 23,26).

Protestantski su reformatori shvatili da je prednost i dužnost svih da sami čitaju i proučavaju Bibliju. Ovo uvjerenje motiviralo je Wycliffea, Luthera, Tyndalea i druge da prevedu Bibliju na jezik na kojem su je obični ljudi mogli čitati i razumjeti. U moderno je doba isto uvjerenje dovelo do prijevoda Biblije, ili dijelova Biblije, na više od dvije tisuće jezika. Ellen G. White je također zauzimala taj stav. U članku pod naslovom „Biblija koju će svi razumjeti“, napisala je: „Biblija je upućena svima, svakom sloju društva, svakom području i dobi. Dužnost je svake inteligentne osobe istraživati Sveto pismo. Svatko za sebe treba znati uvjete pod kojima je omogućeno spasenje.“ (ST, 20. kolovoza 1894.).

S ljudskog stajališta, poštovanje Svetoga pisma sa sobom nosi vrijedan skup različitih dobrobiti. Naše je okruženje obilježeno nestabilnošću koja nas ponekad dovodi u stvarnu opasnost. Način na koji se nosimo s takvim okolnostima usko je povezan s kvalitetom života i osobnim zadovoljstvom, a pogotovo s našom vječnom sudbinom.

Kad se poštuje kao autoritativna poruka od Boga, ova Knjiga, iako napisana prije mnogo stoljeća, ostaje nepomična točka kontakta s našim Stvoriteljem. Kroz pisanu komunikaciju sa svojim ljudskim sinovima i kćerima, On je izvor konačne stabilnosti koja donosi smisao. Bog koji nas je stvorio ostaje aktivan ne samo u svom sveobuhvatnom svemiru nego i trajno u našem svakodnevnom životu.

Sveto pismo u velikoj je mjeri zapis o Njegovoj osobnoj intervenciji i o Njegovom vodstvu u ljudskim poslovima. Za površne čitatelje, ta se ljudska strana često pogrešno tumači tako da Bibliju svodi na udaljenu ili čak beznačajnu ulogu u njihovim životima. Za takvog čitanja gube prednosti koje bi mogli imati.

Sveto pismo pruža autentičnu osnovu za razumijevanje nas samih. Tko smo mi? Jesmo li doista osobe koje imaju vrijednost ili smo samo prolazne sjene vremena i mjesta? Sveto pismo nas uvjerava da osim puke vještine u natjecanju s drugima, naša osobna vrijednost počiva na

unutarnjoj vrijednosti, stvaranju i Kristovom otkupljenju. U tom je svjetlu naša vrijednost kao osoba jednako sigurna kao i napisana Riječ koja nam donosi tu istinu.

Svjedoci smo ujedinjujuće snage Svetoga pisma. Iznad svih raznolikih naroda i kultura raširenih diljem našeg planeta stoji jedna Božja riječ koja dopire do svake osobe, nadilazeći pritom u moći i autoritetu svaku ustaljenu praksu ili mišljenje. U tome je ono veliki ujedinitelj. U fragmentiranom svijetu, koji je često u brutalnom sukobu sa samim sobom, istinska privrženost Božjoj riječi svakoj osobi donosi mir i poštovanje.

Samo nam autoritativna Riječ omogućuje da razumijemo svoju sudbinu. Samo u njoj postoji istinski prikaz karaktera našeg Stvoritelja te načina na koji nas je doveo u postojanje. Samo u Njegovoj riječi nalazimo nešto što nam sama priroda nikada ne bi mogla reći: Bog je dobronamjeran, On nas željno nastoji vratiti u blisko zajedništvo sa samim sobom u skorij budućnosti, a sve je to moguće po službi, pomirbenoj smrti i uskrснуću Sina.

Ako nije drugačije naznačeno, svi biblijski navodi su iz Zagrebačke Biblije u izdanju Kršćanske sadašnjosti.

Odabrana bibliografija

- Retz, Otto. Exousia. *The New International Dictionary of New Testament Theology*. 3 sveska. 1975.-1978. Ur. Brown, Colin. Zondervan Publishing House. Grand Rapids, MI. 2:606-611.
- Bromiley, W. Geoffrey. Authority. *The International Standard Bible Encyclopedia*. rev. izd. 4 sveska. 1979.-1988. Ur. Bromiley, G. W. William B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, MI. 1:364-371.
- Scripture, Authority of. *The International Standard Bible Encyclopedia*, rev. izd., 4 sveska. Ur. Bromiley, G. W. 1979.-1988.: Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, MI. 4:362-363.
- Geldenhuis, J. Norval. 1953. *Supreme Authority: The Authority of the Lord, His Apostles and the New Testament*. Predgovor: Stonehouse, B. Ned. Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, MI.
- Maier, Gerhard. *Biblical Hermeneutics*. Prev. Robert W. Yarbrough. Wheaton, IL: Crossway Books, 1994.
- Miller, G. Donald. 1972. *The Authority of the Bible*. Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, MI.
- Ramm, Bernard. 1968. *The Pattern of Religious Authority*. Reprint *The Pattern of Authority*, 1957. Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, MI.
- Warfield, Benjamin Breckinridge. 1948. *The Inspiration and Authority of the Bible*. Ur. Craig, G. Samuel. Uvod: Cornelius Van Til. Presbyterian and Reformed Publishing Co. Philadelphia. Reprint, 1967. Book House. Grand Rapids, MI. 1948.
- Weeks, Noel. 1988. *The Sufficiency of Scripture*. The Banner of Truth Trust. Edinburgh.
- Wenham, John. 1994. *Christ and the Bible*. 3. izdanje. Baker Books. Grand Rapids, MI.

Kazalo skraćenica djela Ellen G. White

7BC	The Seventh-day Adventist Bible Commentary, sv. 7.
COL	Christ's Object Lessons
FE	Fundamentals of Christian Education
PP	Patriarchs and Prophets
ST	Signs of the Times
5T	Testimonies for the Church, sv. 5.

SUMMARY

The authority of Scripture

The authority of the Bible as the Word of God has been a major issue in Christianity, as well as in the Seventh-day Adventist Church, over the last few decades. Should the Bible be the final authority on all matters of belief and of lifestyle, or should scientific and socio-cultural forces be allowed to influence what we permit the Bible to mean? As in other Christian Churches that hold to a high view of Scripture, historic biblical positions are under attack in the Adventist church, either outright rejected by some or modified almost beyond recognition. This article deals with the nature of, and the evidence for, the authority of God and the Bible and with the repercussions this has on biblical hermeneutics.

Key words: authority of the Scriptures, sola Scriptura, tota Scriptura, sufficiency of the Scriptures, biblical hermeneutics;

Izvornik: Peter M. van Bemmelen. „The authority of Scripture.“ U *Understanding Scripture An Adventist Approach*, urednik, George W. Reid, Silver Spring, MD 20904: Biblical Research Institute, General Conference of Seventh-day Adventists, 2005. (pp. 75-89)

Prijevod: Kristina Sabo